

KARCSICS BÉG ÁLMA

I V O A N D R I C

Hazafelé tart a sereg Magyarországról.

Azon a tájon, amerre Karcsics csapata haladt, már reggel óta leszállott a köd. Eltűnt az ég. Úgy látszik, mintha a sereg sem a földön menetelne, hanem mindez szürke térségben és süket csöndben zajlana, a szertefoszlott égbolt és a láthatatlan föld között. Csak a zúzmara röppen föl nagy függönyként, s hull alá hallhatatlanul, akár a fehér madarak.

Itt valahol kell végre vége szakadjon a magyar rónának. Föltünedeztek már a szelíd lankák a legelőkkel, itt-ott szántóföldekkel. Az első lankásnál Karcsics elvált katonáitól, s egy kőre ült a magaslaton.

Pipára gyújtott. A tűz a tűzhelyet juttatta eszébe. Boldog volt, hogy vége szakadt a gyötrelmes rónaságnak, mellyel oly nagyon megszenvedett, taposva a végtelen sarat, cél nélkül maga előtt. Itt álltak az első dombok és az első lejtők, végre szilárd talaj a lába alatt. Mindez az otthont juttatta eszébe, s vágyat ébresztett benne, hogy leüljön és felleljezzzen.

Az országút felől az emberek köhögése hallatszott, vagy a málha egyhangú csörömpölése a vezetéklovakon; de két lépésnél nem látott tovább az ember maga előtt.

Ahogy így ült és nézte a dohányfüstöt, ahogy a köddel elvegyül, szaporra, éles, átható rikoltozást hallott a feje fölött. Darvak húztak el errefelé, délnek tartva, s egymásnak felelgettek a ködben. Fölemelte a fejét. Nem láthatott semmit, de a madárrikoltozás még soká felderengett; élesen a magasban.

Ahogy a füst kanyargását nézte, gondolatai messze vitték. Tavaly, az esztendőnek ugyanebben a szakában a magyar rónán hallotta a darvakat. Egy éjszakán, miközben a sátorban feküdt, első álmából ez a rikoltozás ébresztette, szívét gondolatokba ringatta, hogy gyermekként az otthonra és asszonyként a derékaljra gondoljon. Hol támadva, hol visszavonulva a csatározásokban, hol hónapokig táborozva, eltelt az esztendő. Mindig

ugyanazon a rónaságon, hol a meggörnyedt kútgémeken kívül semmi sem köti össze a földet a mennybolttal, s ahol semmi sincsen, ami valamelyest is Boszniára hasonlítana.

Fejét a tenyerébe hajtotta és behunyta a szemét; a dohány füstje és a borús táj összefolyt előtte. A ruhájába ivódott nedvesség, elnehezült tagjai és a szemében kitérülő szürkeség újra emlékezésre készítette: micsoda sárosak, gyötrelmesek az országutak Magyarországon, és milyen szürke az ég, milyen egyhangúak az esők, de váratlanok és veszélyesek a csatározások. Szinte már úgy tűnt számára, mintha ebben az egész esztendőben mást sem csinált volna, csak végtelen sártengereken gázolt át, s ettől állt be a nehéz fáradtság a lábába most, hogy elérte a hegyvidéket és szilárd talajt érez először a lába alatt. És e kimerültségen át, mely a lábából szertekúszott egész valójában, elkábítva fejét és összegubancolva gondolatait, csak a darvak rikoltozását hallotta a ködben. A tavaly hallott madárhang, mely a nyugtalanság és álmatlanság óráiban ért el hozzá a sátor alatt, összefonódott ezzel a mostanival, s láthatatlan éjszakai messzeségeket átkarolva kereste útját, föld után sóvárogva, ahová alászállhat.

A déli föld után sóvárgó madárrikoltozás és saját lábának találkozása földdel, amely olyan volt, mint a saját szülőföldje, átjárta egész lényét, elfojtott minden más mozdulatot és gondolatot, teljesen magával ragadta.

A fátyolos könnyű álom, mely az emberre hidegben száll, elbódította, földerengett előtte a Karcscsok földje Szokolác környékén. Feje fölött pedig a darvak csapata mintha egyetlen szárnyon siklott, hangjuk egyetlen rikoltásba folyt volna össze. A madársereg alatt ő maga, fáradtan, bejárni készül az előtte elterülő saját birtokát, de a kimerültségtől moccanni sem tud. És ezek a hangok a magasból, melyek megrezegtetik a levegőt, alászállanak a földre is, mely a lába alatt alig észrevehetően elmozdul.

Minél messzebbre ért, annál inkább nehezeze esett a járás, birtoka pedig, melyet, lám, valamely ellenállhatatlan erő folytán körül kell járnia, tántorog, kúszik alatta, egyre szemelláthatóbban és gyorsabban. A bég megtartani igyekezett egyensúlyát, félreállni próbált, amennyire lehetett, egyik lábáról a másikra tántorodott, megdőlt, egész testében meghajlott. Szökdecselve így megdőlt a teste, dülöngélt, akár a dervis a vonuló menetben. Körültáncolta saját birtokát, mely megnyúlott, s melyet – akár valami szőnyeget – valaki kihúzni próbált a lába alól. S nemcsak, hogy húzták ki alóla, hanem úgy látszott, a föld maga távolodik, elhagyja a gazdáját, a látóhatár felé távozik, a szürke égbolthoz csatlakozva, amely mohón elnyeli és magába fogadja.

Nézte és felismerte az őrtornyokat és a jobbágyházakat, a pajtákat, a vízimalmokat, a tiltott erdőket, a földuzzasztott csermelyeket, látta, hogy vonulnak és siklanak át a láb alatt, ő pedig mindhiába próbálja szilárdan

megvetni a lábát rajtuk, megállítani őket. S ahogy így kétségbeesetten ellenállt, elfutott alatta az egész Karcsics-birtok, ott találta magát az utolsó szántóföldeken, a dombok lábánál, a dombnál, ahová a Karcsicsok temetkeznek. S amikor látta, hogy ez a vége a birtokának, s még egy kicsi és a senkiföldje következik, az ugar, az elhagyott birtokok, a parlag, a föld pedig tovább fut, távozik alóla, gyámoltalannak, magárahagyottnak, cserbenhagyottnak érezte magát.

Ámde, mivel soha, egyetlen csatában sem függesztette szemét másra, mint a győzelemre, nem szokott hozzá, hogy megbékéljen a vereséggel, vagy hogy a halálra gondoljon, összeszedte magát, még egyszer fölegyenesedett, eltökélt szándékkal, hogy gondolataival, saját lehelletével, s ha már minden cserbenhagyja, önnön testének súlyával szegüljön ellen és viaskodjon, kilátástalanul és gondolkodás nélkül a hűtlen föld és az alattomos mennyboltozat minden hatalmával.

– Nem adom! – üvöltötte, s teste, mely hozzászokott a lovascsaták sebes mozdulataihoz, elfoglalta a legjobb támadóállást, egyben a legbiztosabb védekezőt is. Majd széttárt karokkal csúszott elnyúlva, teljes hosszában, a földön, körmeit a barázdába véste, fogait a fűbe mélyesztve hozzátapadt utolsó szántója pereméhez, s vele együtt elszáguldott a hiábavalóságba.

JUNG Károly fordítása

